

الله الرحمن الرحيم

Ketabton.com

السلام عليك

ديو هياي فياض كل مظلوم ير علمي كنفراش منه

راغلاسه

د کنفرانس موضوع

د افغانستان جیو پو لیتیک موقعیت

سریره

افغانستان د آسیا په جنوب کې د حساس جغرافیایي موقعیت درلودونکی دی، چې دا جغرافیایي موقعیت د تاریخ په اوږدو کې ددې باعث شوی دی چې افغانستان د یو ښه جیوپولیتیکي موقف درلودونکی واوسی.

افغانستان کله هم د یو دهلیز په توګه د غرب نه شرق ته د تلو لار وه او کله هم د هند د دروازی حیثیت غوره کړی، چې بیا وروسته په نولسمه پېړۍ کې د یو (بفرستیت) یا حایل په توګه د ابر قدرتونو تر منځ کارول شوی دی چې دا ټول ددې ښکارندویي کوي چې زموږ هیواد د تاریخ په اوږدو کې په مختلفو شکلونو د یو مثبت جیوپولیتیکي موقف لرونکی وو چې له همدې امله د تاریخ په مختلفو پړاوونو کې د ابر قدرتونو د سیالیو میدان ګرځېدلی، او ددې جیوپولیتیکي موقعیت څخه لویو قدرتونو خپل د ستراتیژیکو پلانونو په عملي کولو کې کار اخیستی دی.

موخي

جيو پوليټيک مفهوم پيژندنه
گډونوالو ته د افغانستان جيو پوليټيک موقعيت روښانه کول

مواد او کرڼلاره

ددې کنفرانس دموادو ټولونه کتابخانه يي بڼه لري اودمختلفو
نويو او معتبرو ټکسټ بوکونو او دانټرنېټ بېلابېلو ويب پاڼو څخه په
کي گټه اخستل شوې چې ټول ماخذونه داخلي کونو په پاڼه کې ځای
پرځای شوي دي

د جیو پالیټیک مفهوم

جیو دځمکي په معنی او پالیټیک د سیاست څخه اخیستل شوی دی، چې په لغوی مفهوم د ځمکي د سیاست معنی افاده کوي.

او په اصطلاح کې هغه علم دی چې د جغرافیایي محیط تاثیرات د هیوادونو پر سیاستونو مطالعه کوي، او همدارنگه د سیاسي قدرتونو ترمنځ د رقابت لاملونه واضح کوي.

جیو پالیټیک هغه علم دی، چې جغرافیي منابع په محلي، ملي، منطقه ای او نړیواله کچه پیژندنه، گټه اخستنه او له دې منابعو څخه په نړیوال سیاسي رقابت کې د گټه اخستني پورته کولو علم دی.

د یادوونی وړ ده چې سیاسي جغرافیا د یو هیواد عیني شکل مطالعه کوي
یعني په هغه هیواد کې (غرونه، سیندونه، سرحدات، ترانزیتی لاری ...) تر
مطالعی لاندی نیسی اما جیوپولیتیک بیا په خپل وار سره د همدغه منابعو په
نظر کې نیولو سره د یو هیواد سیاسي تگلاره په نړیواله سطحه مشخصوی.
د جیوپولیتیک موقیعتونو په مطالعه کې په مختلفو منطقو کې معمولا هغه
منابع او امکانات دلویو قدرتونو توجه را جلبوي چې په زماني او مکانی لحاظ
هغه ته تقاضا ډیره وي لکه په اوسنی پیری کې طبعی منابع، حساس ټنګي او
لویي ترانزیتی لاری هغه موارد دي چې لوی قدرتونه یې د ترلاسه کولو لپاره
خپلمنځي رقابت کوي.

جیوپولیتیک د یو هیواد جغرافیایي وضعیت سره مستقیمه اړیکه لري او
جیوپولیتیک د هیوادونو د سیاستونو منشاء تشکیلوي او د همدې
سیاستونو په نظر کې نیولو سره په عمل کې مبارزه کوي او هر هیواد ځان ته د
یو قوي اود ډاډ وړ جیوپولیتیکي موقیعت پیدا کولو په لټه کې وي، چې په
اوسنی پیری کې هر هیواد غواړي چې پر طبعی منابعو، ترانزیتی لارو، لوړو
څوکو، ازادو اوبو او داسې نورو د اهمیت وړ مواردو باندی تسلط ولری چې
په دی برخه کې بیا لوی او کوچني هیوادونه په خپل منځ کې رقابت تر سره
کوي، او جیوپولیتیک ټول هیوادونه د هغوی موقیعت ته په کتو سره د
نړیوال رقابت میدان ته ور معرفي کوي.

د جیوپولیتیک تاریخى بهیر

د جیوپولیتیک اصطلاح د لومړي ځل لپاره په ۱۹۲۲م کي د یو سویلېني عالم لخوا چې رودلف کلیین نومیده و کارول شو.

او د شلمې پیړۍ د شروع څخه وروسته دا علم په اکاډمیکو مرکزونو کي د یو نوي او ځوان علم په توگه تر څیړني لاندې ونیول شو، اما په حقیقت کي دا علم په نړۍ کي د ډیر پخوا څخه موجود وو او لویو امپراطوریو به ددې علم د اساساتو څخه د خپل قلمرو د پراخوالي لپاره کار اخیست.

په ۱۹ پیړۍ کي د برتانیې مستعمراتي بریا او د روسې رقابت ددې هېواد سره سیاسي څیړونکي د جیوپولیتیک اهمیت ته متوجه کړل چې دی هیوادونو په هندوستان، افغانستان او مرکزی آسیا کي د خپلو منافعو د ساتلو لپاره په رقابتونو شروع وکړه.

په جيو پوليٽيڪ کې موثر عوامل

متغير عوامل

ثابت عوامل

جمعيت
طبيعي زيرمي
سياسي جوړښت

جغرافيايي موقعيت
ساحلي موقعيت
دخاوري وسعت
توپوگرافيڪي وضعيت

د افغانستان مطلقه موقعیت

د مطلقه موقعیت له مخې افغانستان په لاندې طول البلدونو او عرض البلدونو کې ځای لري.

افغانستان په شمالي نیمه کره کې د عرض البلد کرښو په ۲۹ درجو ، ۲۲ دقیقو او ۵۳ ثانیو او د ۳۸ درجو ، ۲۹ دقیقو او ۳۷ ثانیو او په ختیځه نیمه کره کې د ختیځو طول البلد کرښو په ۶۰ درجو، ۲۸ دقیقو او ۴۱ ثانیو او د ۷۴ درجو، ۵۱ دقیقو او ۴۷ ثانیو په منځ کې پروت دی.

• د افغانستان زیات اوږدوالي له شمال ختیځ څخه جنوب لویدیځ لوري ته یانې له یولي دري څخه تر ملک سیاه غر پورې ۱۵۳۰ کیلو متره او زیات پلن والی یې له خم اب څخه تر چگایي غرونو پورې ۹۱۲ کیلومتره دی

• اوس مهال چې افغانستان په وچه کې راگیر هیواد دی دغې هیواد ته تر ټولو نژدې بحري بندر د کراچۍ بندر دی چې له تورخم څخه ۱۱۲۳ کیلو متره واټن لري. پداسې حال کې چې دهند بحر او افغانستان تر منځ په سیده توگه (نېغ په نېغه) واټن تر دې ډیر کم دی یانې له هلمند ولایت څخه تر د کراچۍ شمال غرب لوري پورې ۳۹۰ کیلو متره واټن شتون لري.

• د افغانستان په شمال کې تاجکستان، ازبکستان او ترکمنستان جمهوریتونه، لویدیځ ته یې ایران او ختیځ لوري ته یې د چین سنگیانگ ولایت په جنوب او جنوب ختیځ کې له پاکستان سره ګډه پوله لري

• افغانستان په نیمه شمالي کره کې تخمیناً ۲۵۲۲۲۵ کیلومتر مربع پراخوالي په لرلو سره له روسیې پرته نور د ټولو اروپایي هیوادونو څخه پراخ هیواد دی او د اسیایي ملکونو سره د پرتله کیدو له مخې له چین، هند، سعودی عربستان، ایران، منګولیا، اندونیزیا، پاکستان ترکیې او برما څخه وروسته په لسمه درجه کې راځي او د پراخوالي له مخې د نړۍ څلویښتم هیواد دی

د افغانستان پولې او ډيورنډ کرښه

Prepared by: Eng.M. Sharif (Jalalzai)

د افغانستان توپوګرافیکي جوړښت

• توپوګرافیکي جوړښت د ځمکې خارجي شکل ته ویل کیږي چې مختلف موضوعات لکه (لوړې، ژورې، سرحدات، او د اوبو شبکې) تر مطالعې لاندې نیسي.

• افغانستان د توپوګرافیکي جوړښت له پلوه اکثراً په غرونو پوښل شوی دی او ۴/۵ حصه یې غرونه تشکیلوي، دهندو کش غرونه یې په مرکزي ساحه کې واقع شوي دي چې ۲۰۰ کیلومتره اوږدوالی لري او د یوې لیندۍ په شکل واقع شوي دي، ددې غرونو لوړې څوکې تر ۲۰۰۰ مترو او لمنې یې تر ۳۵۰۰ مترو پورې د بحر د سطحې څخه ارتفاع لري.

د افغانستان طبعي توپوګرافیکي جوړښت د طبعي عوارضو له مخې په دريو برخو ویشل شوی دی.

۱- لوړ ساحات: چې د سمندر د سطحې څخه تر ۲۰۰۰ مترو پورې په ارتفاع کې واقع شوي دي.

۲- ټیټ ساحات: چې د سمندر د سطحې څخه د ۵۰۰ نه تر ۳۰۰۰ مترو پورې په ارتفاع کې واقع شوي دي.

۳- هوار ساحات: هغه سیمې چې ډېره کمه ارتفاع لري او معولا هوار دي.

او همدارنگه کم ارتفاع لرونکي سیمې په دريو حوزو ویشل شوي دي (د آمو حوزه، د هلمند حوزه، د ننگرهار حوزه)

د افغانستان په موقعیت د جیوپولیتیکي عواملو موثریت

جغرافیایي موقعیت او په هغه پورې مربوط مشخصات د جیوپولیتیک د ثابتو عواملو څخه ګڼل کیږي او د هېوادونو په جیوپولیتیکي موقعیت باندې د پام وړ تاثیر لري.

- افغانستان د جغرافیي موقعیت د آسیا په مرکز کې د یو څلور لارې په توګه
- هند بحر ته د ځمکې تر ټولو لنډه لاره
- د مرکزی آسیا بی سارو منابعو ته د رسیدلو یوه لنډه لار
- د تاریخ په اوږدو کې د ختیځ او لویديځ د ارتباطي پل په توګه

د افغانستان د جیوپولیتیک ارزښت په اړه انګلیسي مؤرخ پروفیسور تاین بی داسي وايي (افغانستان د یو خاص جغرافیایي وضعیت په اساس چې د بل هر عامل څخه د اهمیت وړ دي د آسیا په تاریخ کې لوړ ځای خپل کړی، ځکه چې یو غرنۍ لار د آسیا پر څلور لارو باندې واقع شوی او د یو پخوانۍ بندرګاه حیثیت یې غوره کړی دی.)

د میر غلام محمد په آند افغانستان د آسیا پر څلور لارې واقع شوی او د سیاست او اقتصاد له نظره یې ډیر مهم رول لوبولی، چې د دریو حوزو د وصل مرکز تشکیلوی یعنی د ایران، هند او مرکزی آسیا د یوځای کېدو نقطه ګڼل کیږي.

د افغانستان جيوپوليتيک او جيوستراتيژيک موقف په سيمه او نړۍ کې

بي له شکه ويلای شو چې افغانستان د تاريخ په اوږدو کې د لوړو غرونو او لويو ډاگونو له امله د مرکزي آسيا يو د حساسو او ستراتيژيکو سيمو په کتار کې حسابيږي، چې له همدې امله د سيمې او نړۍ تر ډيرو فشارونو لاندې واقع شوی دی. هيوادونه کولای شي د افغانستان د جيوستراتيژيک موقعيت نه په ګټه اخيستلو خپل اقتصادي مناسبات د مرکزي آسيا نه نيولی تر جنوبي او لويديځې آسيا پورې تأمين کړي.

د افغانستان جيوپوليتيک او ستراتيژيک موقف تر ډيره بريده ددې هېواد د طبعي او جغرافيايي موقعيت تر تاثير لاندې دی. ددې هيواد موقعيت د حساسو او ستراتيژيکو لارو پر سره او د هغې نږدېوالي غربي او جنوبي آسيا ته ډېر د اهميت وړ ګڼل کيږي، دا هېواد د طبعي جوړښت له نظره په يوه ډيره حساسه او غرنۍ سيمه کې واقع شوی چې د اهميت له پلوه مرکزي آسيا ته د حساس جيوپوليتيکي او ستراتيژيکي موقف لرونکی دی، د ګڼو غروو موجوديت په دې سيمه کې د يرغلګرو لپاره لويه ستونزه بلل کيږي چې د هندو کش غرونه يې په دفاع کې ډير رول لوبوي او ددې هېواد د موقف نه يې د تاريخ په اوږدو کې دفاع کړې.

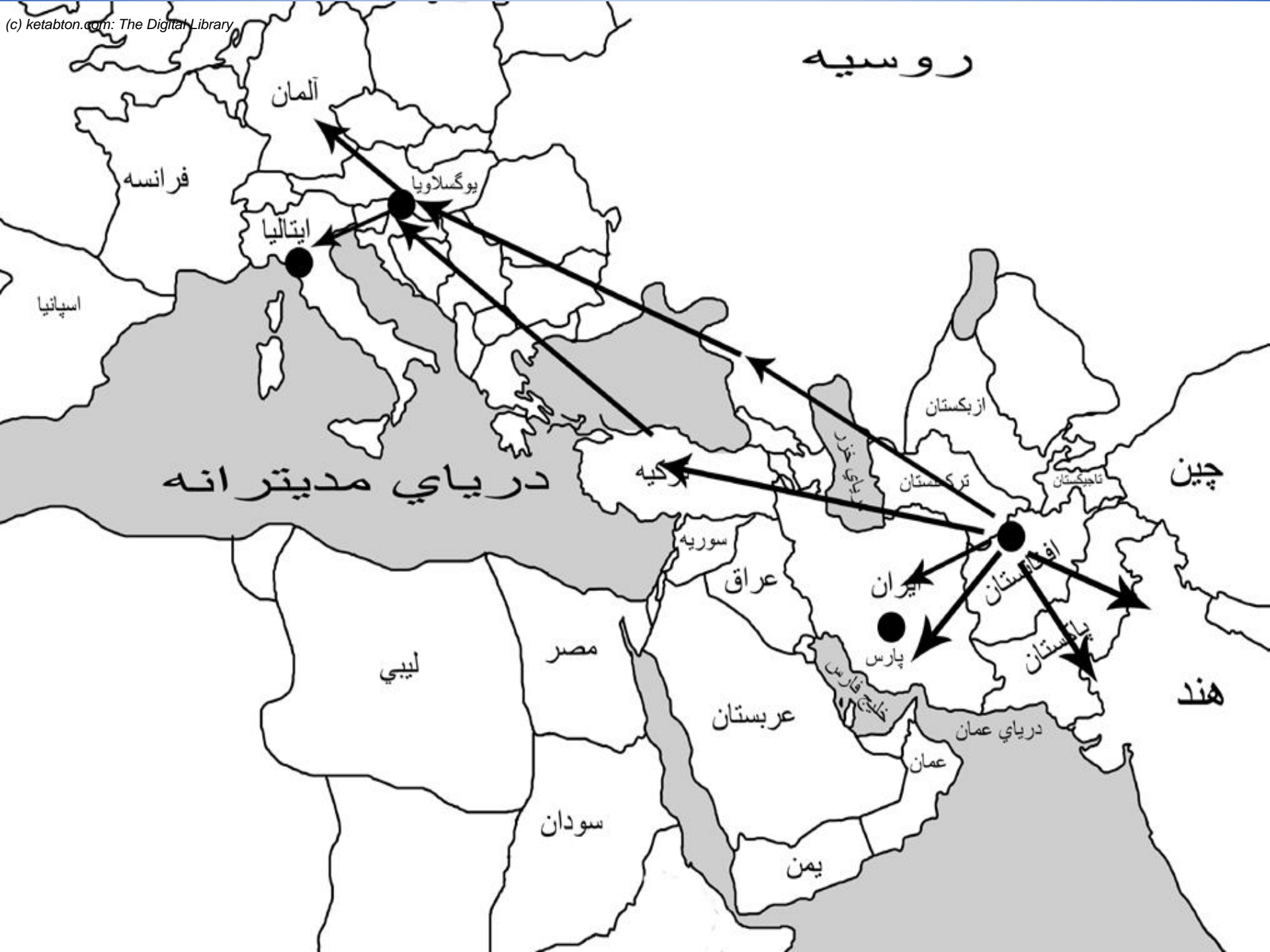
د افغانستان ستراتيژيک موقعيت

افغانستان له پخوا څخه ډير غوره ستراتيژيک موقعيت لري ځکه چې دهندوکش عظمت لرونکي او دفاعي غرونو، پاروپاميزاد، سپين غر، د سليمان غرونه او په ذکر شوو غرونو کې دفاعي درې لکه د اندراب ډره، د غوربند، باميانو، ورينمو تنگي _ سالنگ او د گونډرې او همدارنگه سيندونه او لگدي يې چې له يوې خوا هيواد سمسوروي اوله بله پلوه د يرغلگرو په وړاندې طبيعي کلک سنگرونه او مرجلي دي. چې په بېلا بېلو مرحلو کې ورڅخه د همدې موخې لپاره کار اخيستل شوی دی، د بيلگې په توگه د همدې سيمې ستراتيژيک ارزښت و چې لوي سکندر د نړۍ نيونې په موخه په هرات، کندهار، کابل، پروان او کنړ کې له داسې ستونزو سره مخ شو چې په هرځای او سيمه کې يې د نابېرو حملو له کبله دومره تلفات ورکړل چې د گارد سستوالي څخه يې مور په يونان کې نوزه تنگه او په قهر شوه او سکندر ته يې خط وليکه چې ستاد بخت ستوري په غورځيدو دی او که د بلې لانجې سره لاس او گريوان يې؟

په همدې ترتيب سره لدې چې چنگيز د افغانستان ډيرې برخې کنډواله کړې، خو په باميانو او پروان کې د افغانستان د وگړو له امله د عبرت درس له ځانه سره گورته يوړ.

انگليسانو هم له افغانانو سره په دريو جگړو کې ددې سيمې ستراتيژيک اهميت وليدو، لکه چې د افغان انگليس په دوهمه جگړه کې د انگرېزانو ډولس زره عسکرو څخه يواځې ډاکتر برايډن وکړاى شو چې د خيبر قرارگاه ته ځان ورسوي.

پخواني شوروي اتحاد هم غوښتل چې د افغانستان د نيولو په ترڅ کې د جنگ خوندي وځکي، خوددې هېواد ستراتيژيک موقعيت هغوي ته داسې ماتې ورکړه چې د تل لپاره يې اشتراکي نظام د نړۍ په نقشه کې ورک کړ.

- د افغانستان لپاره د لاجوردو سوداګريزي لاري اقتصادي ارزښت
- د لاجوردو مسير چي افغانستان د ترکمنستان، اذربايجان او گرجستان له لاري له اروپا سره نښلوي د افغانستان لپاره فوق العاده اقتصادي او تاريخي ارزښت لري.
- دغه لاره به له يوي خوا د ورېښمو د لرغوني لاري پخواني ترانزيتي مسير يو حل بيا راژوندي کړي او له بل پلوه به افغانستان د اروپا، منځني ختيځ او سويلي اسيا ترمنځ د ارتباط يوي مهمي کړي حيثيت پيدا کړي، چي د ترانزيت له درکه به هر کال په ميليونونو ډالر عوايد د افغانستان په برخه شي.
- دغه لاره به د افغانستان، ترکمنستان، اذربايجان او گرجستان لپاره نه يوازي ترانزيتي لاره وي چي سوداګريزه راکړه ورکړه په کي ترسره کړي، بلکه د منځني اسيا هېوادونه غواړي چي د دې لاري په اوږدو کي پر نورو لويو زېربنايي پروژو پانگونه وکړي.

RECCA

د لاجورد سوداگریزې لارې هوکړه لیک

د افغانستان لپاره د چابهار بندر اقتصادي ارزښت

- د چابهار بندر د ايران په سيستان او بلوچستان ولايت كې، چې د ايران جنوب ختيځ لوري ته پروت دی، موقعيت لري. دا بندر اوبو ته د افغانستان د مستقيم لاسرسي او د هند لپاره د افغانستان او ايران له لارې د منځني اسيا هېوادونو ته د لاسرسي لپاره خورا ډېر او ستراتيژيک ارزښت لري.
- له چابهار بندر څخه د افغانستان د سرحدي ولايت نيمروز تر مرکز زرنج پوري ۸۸۳ كيلو متره لاره ده. په ۲۰۰۹ زېږديز كال كې له زرنج تر دلارام پوري سړك د هند د سرحدي سړكونو د ادارې له خوا ورغول شو. دا سړك د افغانستان څلورو مهمو ولايتونو هرات، كندهار، كابل او بلخ ته د رسېدو غوره لاره بلل كېدای شي.
- دغه راز چابهار بندر د مركزي اسيا هېوادونو لپاره د هند سمندرگي ته د لاسرسي موندلو تر ټولو غوره لاره ده. د دې لپاره به د ايران او افغانستان له لارې د ۷۲۰۰ كيلو مترو په واټن له شماله د جنوب پر لور د هلبز جوړېږي او تر څنگ به يې هندوستان وگولای شي، په پراخه توگه د منځني اسيا پنځو ماركتونو، روسيې او په نهايت كې اروپا ته لاره پيدا كړي.

RECCA

دچابهار سوداگریزی لاری هوکره لیک

RECCA

پنځه اړخيزه د اوسپني کرښه

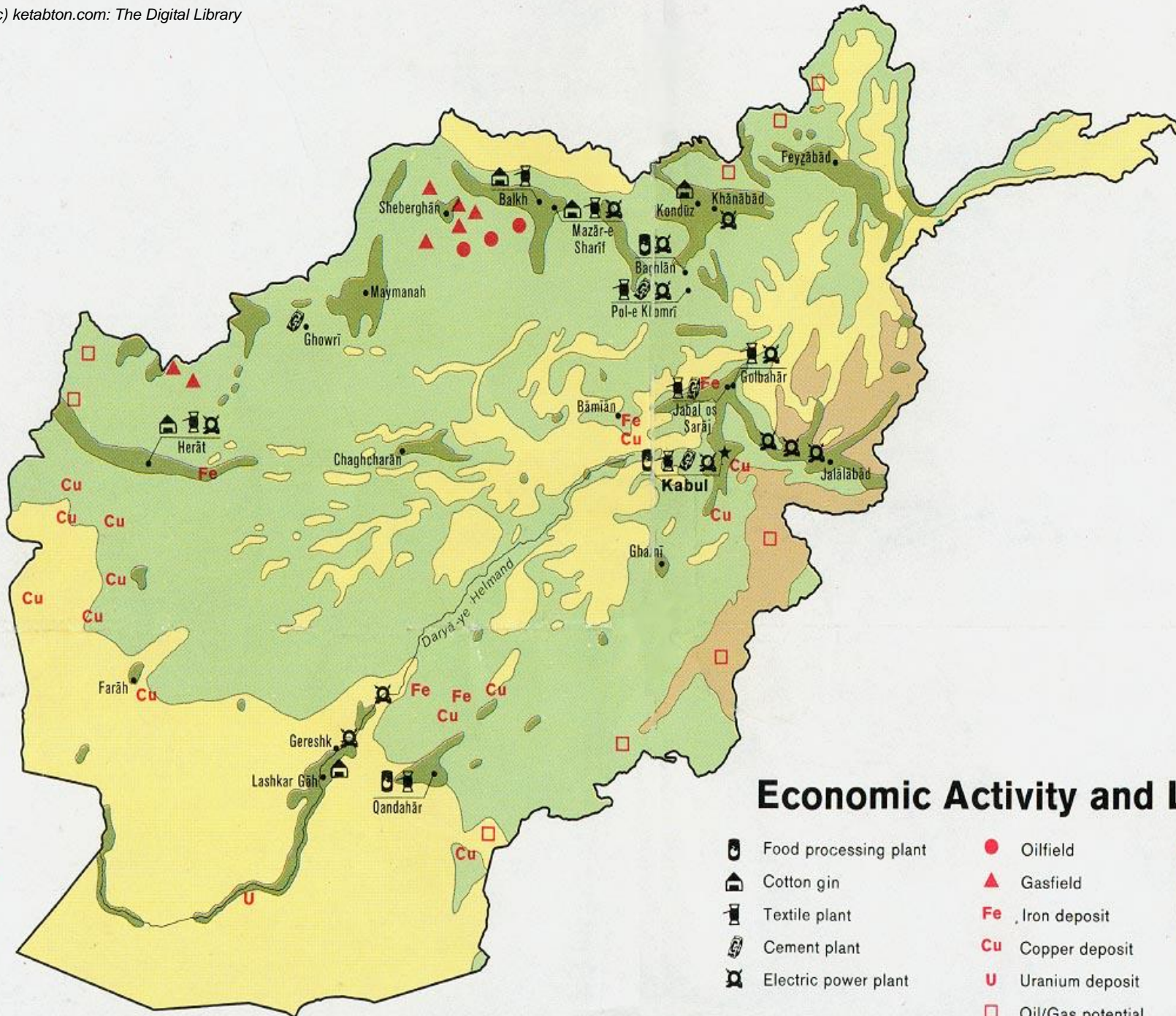

- دافغانستان لپاره دتاپي پروژي ارزښت
- ۴۰۰ ميليونه ډالره کلني حق العبور
- زرگونه کاري فرصتونه
- د بريننا فرعي سټيشنونه
- اقتصادي وده
- دحکومت دعوایدو ډيروالی
- دصنایعو پراختيا
- دصنعتي حرارتي بريننا توليد
- په سيمه کې دافغانستان د جيوپوليتيک
- موقعيت تثبيت

د افغانستان لپاره د کاسا زر د بریښنا
مزو غځولو سیمه ایز ارزښت
د "کاسا ۱۰۰۰" پروژه، له ترکمنستان،
قرغزستان او تاجکستان هېوادونو
څخه د افغانستان له لارې پاکستان ته
د بریښنا د انرژۍ د لېږد پروژه ده چې پر
بنسټ به یې ۱۳۰۰ میگاواټه بریښنا
د افغانستان او تاجکستان له لارې،
پاکستان ته ولېږدول شي، چې د خپرو
شوو راپورونو په اساس به لږې څخه
۳۰۰ میگاواټه بریښنا افغانستان په
ارزانه بیه واخلي او پاتې ۱۰۰۰
میگاواټه به پاکستان ته انتقال شي چې
د چارواکو په وینا د دې پروژې په عملی
کېدو سره به افغانستان ته په کال کې
۴۵ میلیونه ډالره د ترانزیت حق ورکول
کېږي.

ددی موضوع له خیرنې نه دا معلومېږي چې:

- افغانستان د آسیا په جنوب کې پروت یو غرنی هېواد دی ، چې تل یې دخپل مهم ستراتیژیک دریخ له امله د پردو نیواکرو درانه گزارونه په ځان زغملې دي.
- افغانستان د مرکزي آسیا هېوادونو ، دهند نیمه لویې وچې او منځني ختیځ هېوادونو سره دننبلوونکې پل په توګه خورا ارزښتناکه سیمه ده ، چې په بېلابېلو وختونو کې دوخت پراختیا غوښتونکو یرغلګرو دا خاوره دخپلو سیاسي او ستراتیژیکو اهدافو دلاسته راوړلو په موخه دیوې وسیلې په توګه کارولې دی.
- دانګلیسانو او روسانو ترمنځ افغانستان د حایل په توګه ټاکل یو ډېر شوم امر و ، نه یوازې دا چې دې هېواد خپل طبعي سرحدونه دانګلیسانو او روسانو په لویه لوبه کې له لاسه ورکړل ، بلکې له مادي او اقتصادي پلوه یې هم ددې هېواد د پرمختګ ټولې چینې وروچې کړې.

د افغانستان موجودیت د یوې څلور لارې په حیث د آسیا په مرکز کې.

د افغانستان نږدېوالی روسې او چین ته /

د افغانستان موقعیت د مرکزي آسیا د بې ساریو منابعو تر څنګ.

د افغانستان موقعیت د آسیا په مرکز کې دیو ثابتې ترانزیتی لارې په توګه د مرکزي آسیا د هېوادونو لپاره.

وړاندیزونه :

- ۱- د یو قوی او متمرکز حکومت جوړول او د ولس د علمي سطحې د پراختیا لپاره لازم اقدامات ترسره کول.
- ۲- د هېواد جیوپولیتیک موقعیت ته په کتو سره د یوې ملي ستراتیژي جوړول او د هغه په چوکاټ کې د ملي منافعو تأمین.
- ۳- د نړۍ د هیوادونو سره په سیاسي روابطو کې د انډول ساتنه ترڅو د هیواد استقلال تر سوال لاندې رانه شي.
- ۴- په نړیوالو معاهداتو کې د مساوات او برابری د حق مراعاتول ترڅو د دې هېواد د جیوپولیتیک موقعیت څخه ناوړه گټه پورته نه شي او همسایه هېوادونه هم تر تهدید لاندې رانه شي.
- ۵- د هېواد واکمنان باید د هېواد د سیاسي موقف په نظر کې نیولو سره سیاسي کړنېو څخه په سمه توګه ساتنه وشي او ملي منافع تأمین کړي.

1. پژوهش، محمد امین (۱۳۸۸). سیر تاریخی افغانستان از آریانای باستان تا اخیر قرن نهم میلادی. مطبعه دولتی کابل.
2. حافظ نیا، محمد رضا (۱۳۹۰). اصول و مفاهیم جیوپولیتیک. انتشارات: استان تهران.
3. سعیدی، احمد (۱۳۹۱). افغانستان آماجگاه فتنه ها و آسیب ها. مطبعه: مسلکی افغان کابل.
4. طوفان، محمد نبی (۱۳۹۰). اهمیت جیوپولیتیک افغانستان برای کشورهای منطقه و جهان در مسیر تاریخ، انتشارات: مطبعه عسگری
5. عزتی، عزت الله (۱۳۸۲). جیوپولیتیک. نشر: ذره ایران تهران.
6. اسعدی، مرتضی و هوشنگ اعلم (۱۳۷۲). افغانستان (مجموعه مقالات). بنیاد دایره المعارف اسلامی
7. اطاعت، جواد (۱۳۷۲). ژئوپولیتیک و سیاست خارجی ایران. نشر: سفیر (تهران).
8. پایلی یزدی، محمد حسین (۱۳۷۳). افغانستان اقوام - کوچ نشینی. مؤسسه چاپ و انتشارات استان قدس رضوی.
9. روح زنده، جمیله (۱۳۸۴). گذری بر تاریخ روابط سیاسی ایران و افغانستان. تهران: انتشارات صبحدم.
10. شورماچ (نورستانی)، محمد اکبر (۱۳۵۰). جغرافیای عمومی افغانستان. کابل: مؤسسه انتشارات زروی.
11. عظیمی، محمد عظیم (۱۳۸۲). جغرافیای افغانستان. چاپخانه سعید.
12. علی آبادی، علیرضا (۱۳۷۳). افغانستان. تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه.

د موضوع په اړه پوښتنې

دژوري هيئت نظر

له پاملرنې او توجه مویوه نړۍ مننه

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**